

Critic's Point

Πουτσίνι: *Μανόν Λεσκώ* τῆς συμφορᾶς,
ἀπὸ *Μετροπόλιταν Νέας Ὑόρκης*

12/2016.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ νὰ διαγράψω ἀπὸ τὴν ὀπτική μνήμη μου, τὴν κατά-
πτυστη «σκηνοθεσία» τοῦ πρώϊμου πουτσίνειου ἀριστουργήματος, ἀπὸ
τὸ Giancarlo del Monaco, γιόκα τοῦ τενόρου Mario del Monaco
(1915-1982), πὺ λέκιασε ἀνεπανόρθωτα. φοβοῦμαι, τὴν εἰκόνα μου τοῦ
ἔργου στὸ τελευταῖο του ἀνέβασμα ἀπὸ τὴ μονάκριβη Λυρική μας ¹
ἔσπευσα στὴν τηλεοπτική ἀναμετάδοσή του ἀπὸ τὴ *Μετροπόλιταν Ὁπε-
ρα Νέας Ὑόρκης*, τὴ «Μέτ». Φεῦ, ἡ ἐσχάτη πλάνη ἀποδείχθηκε χεῖρων
τῆς πρώτης. Διότι τὴν ζωηρῶς γιουχαῖσθεῖσα (βλ. Διαδίκτυο) «σκην-
νοθεσία» τῆς Μέτ, μόνον τὸ δυσμετάφραστο ἀγγλικά ἑλληνικὸ ἐπίθετο
ἐμετική, συνοψίζει λακωνικότατα...

Φυσικά ὁ λόγος περὶ τῆς *Μανόν Λεσκώ* [Manon Lescaut: 4
πράξεις μὲ ἓνα ἰντερμέτζο μεταξὺ γ' καὶ δ', κείμ. τελικὸ προϊόν συμμε-
τοχῆς στὴ συγγραφή ἀλλ' ὄχι ἀναγκαστικὰ συμπράξεως, τῶν Ruggiero
Leoncavallo, Marco Praga, Giuseppe Giacosa, Domenico Oliva,
Luigi Illica· παγκόσμια ἀ' ἐκτ. : Τουρίνο, Teatro Regio, 1 Φεβρ. 1893]
τοῦ Τζάκομο Πουτσίνι [Giacomo Puccini, 1857-1924]. Ὑπενθυμίζεται
ὅτι ἡ ὄπερα βασίζεται στὸ τελικῶς δημοφιλέστατο μυθιστόρημα τοῦ ἀββᾶ
Πρεβῶ *Histoire du Chevalier des Grieux et de Manon Lescaut* (1731·
«Ἱστορία τοῦ Ἰππότη ντὲ Γκριέ καὶ τῆς Μανόν Λεσκώ») πὺ εἶχαν
μελοποιήσει ἤδη πρὶν ἀπὸ τὸν Πουτσίνι δύο συμπατριῶτες τοῦ ἀββᾶ, ὁ

---

¹ (19.10.2012· βλ. κριτική μου ἐφ. Ἐξπρές, Ἔτος 51ο, ἀρ φύλλου 14.808, Σάβ.
3.10.2012, σελ. 37)

Ὁμπέρ² (3πρακτη, κείμ. Εὐγ. Σκρίμπ, α' ἐκτ. Παρίσι, Ὁπερά Κωμίκ, 23.2.1856) πρᾶγμα ἐλάχιστα γνωστό, καὶ φυσικὰ ὁ Ζὺλ Μασσνέ μὲ τὴν ἤδη ἀπὸ θετίας κατακυρωμένη Μανόν (Παρίσι, Ὁπερά Κωμίκ, 19.2.1884), ὅταν πρωτοπαίχθηκε ἡ πουτσίνεια Μανόν Λεσκώ.

Αὐτουργὸς αὐτῆς τῆς ἐν Μέτ ἡλιθιότητος ὁ Ἄγγλος σκηνοθέτης Sir Richard Eyre (γ. 1943), πὺ στίς 15.3.2014, πάντα στὴ Μέτ, μετέφερε, μὲ ἐλάχιστες συνέπειες, 130 χρόνια μετὰ τὴν ἐποχὴ του, τὸν κατὰ Γκαϊτε Βέρθερο τοῦ Μασσνέ, καὶ τὸ Νοε. 2014, εὐρηματικώτατα τὴν Κάρμεν τοῦ Μπιζέ. Ὡστόσο παραμένει ἄβυσσος ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου... Ἐδῶ τσιράκια του, πὺ προφανῶς χόρεψαν ὅπως τοὺς σφύριξε, ἦταν ὁ σκηνογράφος Rob Howell, ἡ ἐλληνίδα ἐνδυματολόγος Φωτεινὴ Δήμου, καὶ ἐπὶ τῶν φωτισμῶν (ἀπ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἡμίφωτα ἀτελείωτα καὶ ψυχοπλακωτικά) Peter Mumford. Ὁ ἀσπρομάλλης Eyre πὺ ἐφανίσθηκε στίς καθιερωμένες κατὰ τὰ διαλείμματα συνεντεύξεις τῶν κυριοτέρων συντελεστῶν κάθε διδασκαλίας πρὸς τὴν Deborah Voigt εἶχε βλέμμα τελείως ἀπλανές, αἰτιολογοῦν ἀλλ' ὄχι δικαιοῶνον τίς πρόσφατες ἐπιλογές του. Μετέφερε τὸ ἔργο ἀπὸ τὸ 18ο αἰ. στὴν κατεχόμενὴ ἀπὸ τοὺς Ναζὶ Γαλλία τοῦ 1941. Συγγνωστό τὸ ὅτι ἡ ταξειδιωτικὴ ἄμαξα πὺ φέρνει τὴν ἐπώνυμὴ ἡρωίδα καὶ τὸν ἀδελφό της ἀπὸ τὸ Ἄρράς, γίνεται τραῖνο καὶ ὅτι σταθμὸς, καφενεῖο καὶ ξενοδοχεῖο (ὄχι πανδοχεῖο) εἶναι στὴν ἴδια σειρὰ ἐξ' ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιᾶ: τερατῶδες ὅμως τὸ ὅτι τὴ χρονιά ὅπου ὁ Ὀλιβιέ Μεσσιὰν συνέθετε ὡς αἰχμάλωτος πολέμου στὸ Görlitz (σήμερα Πολωνία) τὸ μνημειῶδες Κουαρτέτο γιὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου, βλέπουμε στὰ ὑπαίθρια τραπεζάκια τοῦ καφενεῖου, ἀντάμα μὲ χαρακτηριστικὰ κρανοφόρους (ἔτσι γιὰ νὰ μὴ μένει σκιά ἀμφιβολίας γιὰ τὴν ἐθνικότητά τους) γερμανοὺς στρατιῶτες σὰν νὰ μὴν τρέχει...τίποτε ζευγαράκια Γάλλων ἐρωτευμένων. Βρὲ ἀχαῖρευτε, φαντάζεσαι ἐπὶ κυβερνήσεως Βισύ, Γάλλους νέους, νὰ τραγουδοῦν παρουσία Γερμανῶν τίς χαρές τίς ζωῆς, τὸν ἔρωτα κ.λπ. καὶ

² Daniel-François-Esprit Auber [Ντανιέλ-Φρανσουᾶ-Ἐσπρί Ὁμπέρ, 1782-1871]: Μανόν Λεσκώ, 3πρακτη, κείμ. Εὐγ. Σκρίμπ, α' ἐκτ. Παρίσι, Ὁπερά Κωμίκ, 23.2.1856, καὶ Jules Massenet [Ζὺλ Μασσνέ, 1842-1912]: Μανόν, 5πρακτη, κείμ. Henri Meilhac καὶ Philippe Gille, α' ἐκτ. Παρίσι, Ὁπερά Κωμίκ, 19.1.1884

μάλιστα σὲ ἐκτενέστατο φωτεινὸ χορωδιακὸ, μὲς στὰ μισοσκόταδα ποὺ μᾶς βύθισες; Ὁ Ζερόντ ντὲ Ραβουάρ [Geront de Ravoire], «γενικὸς θησαυροφύλακας» στὸ πρωτότυπο, ἐδῶ γίνεται «φοροεισπράκτορας» (λὲς καὶ οἱ Ναζὶ εἶχαν ἐνδοιασμοὺς γιὰ τὸ πλιάτσικο), ἐξυπακούεται κάτι μεταξὺ μαυραγορίτη καὶ συνεργάτη (γαλλ. *collabo*) τῶν Γερμανῶν. Στὴ β' πράξη, τὸ πολυτελέστατο μπουντουάρ τῆς Μανόν, βρίσκεται σὲ ὑπόγαια ὅπου ὀδηγοῦν ἀκριβῶς 17 σκαλοπάτια (τὰ μέτρησα ἀπὸ φωτογραφία)—χῶρο κατάλληλο γιὰ «φαραωνικὸ» τάφο στὸ φινάλε τῆς Αἴντα. Γερμανοὶ συλλαμβάνουν τὴ Μανόν στὴ β' καὶ ὀδηγοῦν στὸ πλοῖο στὴ γ' πράξη. Ἀκόμη, δὲν καταλάβαμε γιὰ ποιὸ λόγο, οἱ Ναζὶ θὰ ἐξόριζαν παριζιάνες πόρνες—ἐκτός, φυσικὰ, ἂν ἦταν Ἑβραῖες, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τελείως ἄλλη ὑπόθεση. Τότε δὲν τίς περίμενε...ἐξορία, ἀλλὰ ἼΑουσβιτς, Μπούχενβαλντ, Νταχάου, Μαουτχάουζεν κ.λπ. Ὅσο γιὰ τὸν ἀδελφὸ τῆς Μανόν ἐμφανίζεται ὡς γάλλος ἀστυνομικὸς (α' πράξη) καὶ ἐν συνεχείᾳ ὡς ἀνεπάγγελτος διδάσκαλος τοῦ ντὲ Γκριέ στὴν... χαρτοκλεψία. Τὰ κοστουμια τῆς Κας Δήμου δὲν ἦταν δύσκολο νὰ ἀντιγραφοῦν ἀπὸ φιγουρίνια ἐποχῆς, ὄχι ὅμως καὶ οἱ στολὲς τῶν παντοίων ναζιστικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, *Βέρμαχτ*, ἼΕς-ἼΕς κ.λπ. ἱκανὲς νὰ ἀποτελέσουν στὸ σύνολό τους ἀντικείμενο διατριβῆς. Ἐδῶ, ἂν δὲ σφάλλουμε, ἐμφανίζοταν μία μόνον τύπου γερμανικὴ στολὴ καὶ στὶς τρεῖς πρῶτες πράξεις, μὲ κοινὸ γνῶρισμα τὸ χαρακτηριστικὸ γερμανικὸ κράνος. Πῶς νὰ τὸ κάνουμε, τὴ ζήσαμε τὴν Κατοχὴ, κυρία Δήμου μου! Ἐν κατακλειδί πάνω στὴν αὐλαία τῆς δ' πράξεως, διαβάζουμε μὲ πελώρια γράμματα τὴ λέξη *Wasteland* (ἀγγλ. ἔρημος). Ἄντὶ τοῦ τζίπ τῆς σκηνοθεσίας ντὲλ Μόναχο, ποὺ τοῦ σώζεται ἡ βενζίνη καὶ κάνει τὴ σωφερίνα...Μανόν νὰ ἀνακράξει τὴ λέξη τοῦ Cambronne, ἀγγλιστὶ (*shit!*), ἓνα μισογκρεμισμένο, σεισμόπληκτο θαρρεῖς, ἀρχοντικὸ *art-nouveau* (; δὲν ὀρκιζόμεστε) μὲ πελώριες, θρυμματισμένες τζαμαρίες, σὲ πανύψηλο ἡμικύκλιο, καὶ ἄγρια γκρεμισμένες...μπετονένιες κερκίδες ἀμφιθεάτρου; σκάλες; Πάνω σὲ μιὰ τέτοια, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀνάσκελα (ἢ πιὸ ἄβολη στάση γιὰ τραγουδιστή!) ἐκπνέει ἡ Μανόν καὶ ἀναπνέουμε ἐμεῖς...

Μουσικὴ ἐρμηνεία μετριότατη, κατώτερη τοῦ ὑψηλοτάτου ἐπιπέδου τῆς *Μέτ*. Ὁ συνήθως ἄψογος ἀρχιμουσικὸς Fabio Luisi: ἀνέδειξε σποραδικὰ μόνον τὴν μεγαλοφυᾶ εὐρηματικὴ παροδικῶν λεπτομερειῶν τῆς παρτιτούρας, ἀλλὰ ὄχι τὴν ἀκαταμάχητη μουσικοδραματικὴ τῆς ροή,

θρυμματισμένη σὲ ἀνισομήκεις σκηνές-ἐπεισόδια, σὰ σπασμένη ὑαλογραφία.. Τὸ θαυμάσιο *Intermezzo*, μεταξύ γ' καὶ δ' πράξεων κύλησε βιαστικά, ἂν ὄχι ἀδιάφορα. Ὁ ρόλος τῆς ὀρχήστρας, ὑποβαθμίστηκε χάριν τῆς φωνητικῆς προβολῆς, πού κυριάρχησε σὲ πρῶτο πλάνο. Ὁ συνήθως ἀξιοπistos Roberto Alagna (ντὲ Γκριέ, τενόρος), σὲ σύγκριση μὲ ἄλλες ἐπιδόσεις του ἦταν τραχὺς καὶ κραυγαλέος: τραγουδοῦσε τὸ ρόλο γιὰ πρώτη φορά... Θὰ τὸν ὠφελοῦσε νὰ ἀκούσει τὸ δικό μας Γιάννη Ἀποστόλου (1863;-1905) πῶς τραγουδᾷ τὸ *Tra voi belle, brune e bionde* [Ἀνάμεσά σας ὄμορφες νιές, μελαχροινές καὶ ξανθές· α' πράξη], πάνω ἀπὸ ἓναν αἰῶνα πρὶν, γιὰ νὰ ἀντιληφθεῖ τί περίπου περιμέναμε ἀπ' αὐτὸν. Βεβαίως συνεκτιμοῦμε τὸ ὅτι ἀντικατέστησε (λέγεται τελευταία στιγμή), τὸν ἀσθενήσαντα χαρισματικὸ Jonas Kauffmann, στὸν ὁποῖον ὀλόψυχα εὐχόμεσθε περαστικά. Εὐπρεπῶς διεκπεραίωσε τὸν ἐπώνυμο ρόλο φωνητικὰ κυρίως (στόχευε στὴν κρυσταλλικότητα τῶν ὑψηλῶν φθόγγων), καὶ δευτερευόντως ὑποκριτικά, ἀκόμη καὶ στὸ φινάλε, ἢ λεπτονή ὑψίφωνος Kristine Opolais. Τὸ αὐτὸ περίπου ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς βαρύτονο Massimo Cavalletti (Λεσκώ, ἀδελφὸς Μανόν) καὶ βαθύφωνο Brindley Sherratt (Ζερόντ, ἦ, ἔξιταλ. Τζερόντε), πού μὲ ἄλλο σκηνοθέτη ἴσως ἀξιοποιοῦσαν πολὺ καλλίτερα ὄχι μόνο τὰ πλούσια φωνητικὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ὑποκριτικά τους χαρίσματα. Ἀντίθετα μὲ τρεῖς «δευτερεύοντες» ρόλους ἀποσιωπούμενους ἀπὸ τὸ πενιχρότατο σὲ πληροφορίες πρόγραμμα, μιὰ ὄψη φύλλου Α4 πού μοιράζει ὁ ANTI: ἀπὸ τοὺς τρεῖς τενόρους, σὲ δευτερεύοντες ρόλους, ἐντοπίσαμε στὸ Διαδίκτυο ὀνόματα μόνον δύο: τοῦ Zach Borichevsky, συμπαρασύροντος φωνητικὰ καὶ ὑποκριτικὰ φωτεινοῦ Ἐντμόντο (α' πράξη) καὶ τοῦ Andrew Bidlack, ὀδοκαθαριστοῦ. Μαγευτικὸς ὅμως στὸ σύντομό του, ἔξοχο *cantabile*, ὁ...ἀνώνυμος Χοροδιδάσκαλος (β' πράξη). Σὲ δεκάδες ἱστοσελίδων μερικὲς τῶν ὁποίων ἀναφέρουν καὶ τὴν ἄγρια ἀποδοκιμασία τοῦ σκηνοθέτου, ὡς «πλήρη διανομή» (full cast), τὸ Τμῆμα Δομοσίων Σχέσεων τῆς Μέτ θεωρεῖ μόνον τοὺς ὑποδυομένους τοὺς 4 πρῶτους ρόλους. Περιφρονεῖ ἐμμέσως ἑκατομμύρια τηλεθεατῶν παγκοσμίως πού τῆς ἐξασφαλίζει ἐπιχορηγώντας τις (ἐκ Θεοῦ γιὰ μᾶς) ἀναμεταδόσεις αὐτὲς τὸ Ἴδρυμα Neubauer. (Αἴθουσα ΧΔΛ, 5.3.2016).
